

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 14

ASIA: _____

Bukarestissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Idman

Varovassa 15/1 1938.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 50/20.

Varsova ssa 15 p:nä tammi kuuta 19 38.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

3 / 155 Gal. 8 - 28 -
1971-38
5 C14

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 1.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle Bukarestin raporttinsa n:o 1:
"Rumanian uusi hallitus ja maan sisäinen tilanne" /siv.
1 - 6/ seitsemänatoista kappaleena.

W. J. Linn

B U K A R E S T I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Varsova ssa 15 p:nä tammi kuuta 19 38.

Asia: Rumanian uusi hallitus ja
maan sisäinen tilanne.

3 / 155 Sal. 38.
1871-38
5 C14

Rumanian viimeaikaiset tapahtumat ovat kaikkialla - eikä ilman syytä - herättäneet suurta huomiota. GOGAN hallituksen valtaan tulo on merkinä poliittisen vaikutusvallan siirtymisestä uusille aineksille. Selostan seuraavassa maassa tapahtunutta kehitystä, joka on vienyt natsionalistisen hallituksen muodostamiseen.

Vuodesta 1870 alkaen, eli siitä asti kuin Rumanian hallitusmuoto on ollut voimassa, on viime joulukuussa toimitetuissa vaaleissa ensi kerran tapahtunut se ihme, ettei vaaleja toimittamaan nimitetty hallitus saanut vähintään 40 % annetuista äänistä, vaan ainoastaan 37 1/2 %. Vaalilain mukaan annetaan vähintään 40 % saaneelle ryhmälle puolet kaikista edustajapaikoista ja toinen puoli jaetaan suhteellisesti sen ja muiden puolueiden välillä. Hallitus on näin ollen tähän asti aina voinut nojautua tuntuvaan enemmistöön eikä sen koskaan ole tarvinnut pelätä, että eduskunta antaisi sille epäluottamuslauseen.

TATARESCUN vapaamielinen hallitus oli kyllä nytkin koettanut turvata itselleen vaalivoiton niitä keinoja käyttämällä, joita Rumaniaassa tällaisissa tapauksissa käytetään. Halullisille äänestäjille ei aina annettu vaalikortteja, jotka oikeuttavat käyttämään äänioikeutta. Eräät seudut, joissa vastustuspuolueilla oli enemmistö, julistettiin vaarallisten tautien saastuttamiksi, joten vaaleja ei voitu toimittaa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vahvat santarmiosastot estivät monin paikoin valitsijoita saapumasta vaalipaikkoihin. Unkarilaiset väittävät, että esim. eräässä kunnassa Siebenbürgenissä olisi vangittu kaikki äänestykseen osallistuneet valitsijat. Virkamiehille maksettiin joulukuussa kaksinkertainen palkka /uusi eduskunta on aina ensi työkseen antanut amnestian vaalivapautta vastaan rikoksen tehneille virkamiehille/. Jotta eivät ylioppilaat, jotka kuuluvat vastustuspuolueisiin, olisi voineet ottaa osaa vaalitoimintaan, määrättiin yliopistojen joululoma alkavaksi vasta jouluaaton edellisenä päivänä.

On ollut useitakin syitä, joiden vuoksi vapaamielinen puolue ja sen kanssa vaaliliiton tehnyt kansallisen talonpoikaipuolueen oikeistoryhmä kaikesta huolimatta kärsivät vaalitappion. Vapaamielinen puolue oli jo ollut vallassa 4 vuotta, mikä oli kuluttanut sen voimia. Kerrotaan myöskin, että vastustuspuolueisiin kuuluvat äänestäjät monin paikoin olivat ympäröineen vaalihuoneustot ja vaatineet äänien laskemista ennen kuin vaaliurnat vietiin muualle, joten tuloksia ei voitu "hallita".

Nämä syyt eivät kuitenkaan anna täyttä ja riittävää kuvaa vaalitappion syistä. Vapaamielisen puolueen kärsimä tappio on samalla osoituksena siitä kasvavasta tyytymättömyydestä, mitä kaikkialla maassa on huomattavissa puoluevaltaa ja koko nykyistä hallitusjärjestelmää vastaan. Vapaamielisen ja talonpoikaipuolueen äänestäjien lukumäärän vähentyessä, on molempien natsionalististen ryhmien, kansallisen kristillisen puolueen ja ennen kaikkea "rautakaartien" äänestäjien luku huomattavasti kasvanut. Talonpoikaipuolue sai vaaleissa 24 % kun sitä vastoin viimeainitut ryhmät saivat yhteensä lähemmäs 30 %, josta 2/3 joutui "rautakaarteille". Tämä on sitäkin huomattavampaa kun ei näillä ryhmillä ole sellaisia rahavaroja ja muitakaan keinoja käytettävänä kuin esim. vapaamielisellä puolueella. "Rautakaartit" on fascistinen

järjestö, jonka valtaan pääsyä kuningas ja hallitsevat luokat eivät halua. Melkein kaikki nyt nimitetyn kansallisen kristillisen puolueen jäsenet ovat ennenkin ottaneet osaa valtiolliseen elämään vastuunalaisissa asemissa. Rautakaartit sitävastoin toisivat valtaan kokonaan uuden aineksen. Ei ole siis ihmeteltävää, että kuningas valitsi maltillisemmän näistä ryhmistä ja antoi kristillisen puolueen johtajalle GOGALLE tehtäväksi muodostaa hallitus. Kansallinen talonpoikaipuolue on johtajiensa keskinäisten erimielisyyksien vuoksi melkein hajaantumistilassa. Osa puolueen jäsenistä oli vaaliliitossa TATARESCUN kanssa ja nyt on kolme sen huomattavaa jäsentä astunut GOGAN hallitukseen.

M o l e m m a t n a t s i o n a l i s t i s e t p u o l u e e t o v a t s y n t y n e e t v a s t a v a i k u t u k s e n a R u m a n i a s s a v a l l i t s e v a a m ä d ä n n y t t ä v a s t a a n. Kun kansallinen talonpoikaipuolue yhdeksän vuotta sitten ensi kerran otti hallitusohjat käsiinsä, oli senkin ohjelmassa taistelu Rumanian hallinnossa ja yhteiskunnassa vallitsevia epäkohtia vastaan. MANIUN hallitus oli juuri muodostettu saapuessani ensi kerran Bukarestiin. Silloinen sisäministeri Vaida VOJEVOD selosti minulle laajasti kaikkia niitä parannuksia, joita oli tarkoitus toteuttaa. Valitettavasti hallitus osottautui kykenemättömäksi täyttämään ohjelmansa. Virkamieskunta ja syvälle juurtuneet tavat osottautuivat vahvemmiksi. Hallitus ei vastannut sitä, mitä siltä odotettiin. Kansallisen kristillisen puolueen ja rautakaartien enemmistön muodostavat talonpojat ja heidän yliopistosivistyksen saaneet poikansa. Ylioppilasnuoriso on myöskin jotenkin kauttaaltaan rautakaartien kannalla. Tämä pohjautuu aatteellisiin syihin. Muistan esim. miten kerran eräät nuoret virkamiehet, jotka eivät tietäneet kuka olin, puhuivat minulle hyvin avomielisesti siitä häpeästä, mitä he tun-

sivat nähdessään hallinnossa vallalla olevan mädännäisyyden. He vakuut-
tivat minulle, että "nuoret" tulevat kerran aikaansaamaan muutoksen.
Kun poliittiset toimihenkilöt ovat hoitaneet omia yksityisiä asioitaan
ja rikastuneet väestön kustannuksella, vaativat nämä puolueet - ennen
kaikkea rautakaartit - vahvan toimienpanevan val-
lan muodostamista, joka tekisi lopun väärinkäytöksis-
tä ja kansan nylkemisestä.

Puolan ulkoasiainministeriössä ollaan sitä mieltä, että kunin-
gas on valitessaan GOGAN hallituksen, näyttänyt hyvin tuntevansa mitä
kansan sielussa liikkuu.

Jos ei GOGAN hallitus kykene saamaan aikaan parannusta, on ole-
massa mahdollisuus, että valta joutuu rautakaarteille. Englannin hal-
litus lienee myöskin tätä mielipidettä ja on koettanut vaikuttaa Rans-
kan hallitukseen, jotta tämä ei vaikeuttaisi nykyisen hallituksen toi-
mia ja asemaa.

Mitä uuden hallituksen ulkopolitiikkaan tulee, eivät lehdissä
olleet tiedot, että se yrittää luoda Puolan, Rumanian ja Jugoslavian
välistä liittoa, ole oikeita. Suurin piirtein katsoen pysynee Rumanian
ulkopolitiikka samana kuin tähänkin asti. Luultavaa on, että välit Ita-
liaan ja Saksaan paranevat, mutta ei ole uskottavaa, että mitään var-
sinaista syvälleikäpää muutosta olisi odotettavissa. Niinkuin jo huo-
mautin, ovat syyt, jotka ovat vaikuttaneet GOGAN hallituksen muodosta-
miseen, puhtaasti sisäpoliittisia.

Juutalaiskysymys kuuluu Rumanian vaikeisiin kysymyksiin. Vallit-
sevat olot ovat antaneet tarmokkaille ja keinoista väliäpitämättömille
juutalaisille liikemiehille, jotka usein sitäpaitsi ovat ulkomaalaisia,
/Rumaniassa on tuskin vieläkään mitään omaa kansallista keskiluokkaa/
mahdollisuuden lahjomalla hankkia itselleen hyvin suuria taloudellisia
etuja. Väitetään, että maassa on 14 juutalaista, jotka ovat koonneet

käsiinsä monopooliaseman usealla alalla. Talonpoikaisväestö on Rumanias-
sa samoinkuin Puolassakin jyrkästi juutalaisvastaista. Uusi hallitus
on antisemiittinen. Kaksikymmentäkolme juutalaisten käsissä olevaa leh-
teä on lakkautettu, koska niiden väitetään antavan väärän kuvan rumania-
laisten käsityksistä ja mielipiteistä. Juutalaisilta on kielletty oi-
keus myydä alkoholipitoisia juomia /hyvä tulolähde maaseudulla/. Heil-
tä on samoin kielletty oikeus pitää kristittyjä palvelijoita alle 40
vuoden /ilmeisesti saksalaista vaikutusta/. Sitäpaitsi on asetettu komi-
tea tutkimaan niiden juutalaisten asemaa, jotka sodan jälkeen ovat saa-
puneet ja jääneet maahan ilman asianomaista lupaa. Luvatta maassa asu-
via kuuluu olevan noin 250.000.

Olen havainnut, että unkarilaiset ovat levottomia GOGAN hallituk-
sen nimityksen johdosta, koska natsionalistinen hallitus voi helposti
ryhtyä toteuttamaan kiihkokansallista politiikkaa vähemmistökansalli-
suuksiin nähden. Luulen tähän olevan toisenkin syyn. Unkarin kannalta
katsoen ei luultavasti olisi edullista, että Rumanian välit Italiaan ja
Saksaan tulisivat liian läheisiksi.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana Rumanias-
sa tapahtunut kehitys on siis lyhyesti sanoen seuraava. Kansallisen talonpoikaisspuolueen val-
taantulo v. 1928 oli vastavaikutuksena h a l l i t u k s e n v ä ä r i n -
käyttöksiä vastaan, mutta tyytymättömyys ei vielä kohdistunut eduskun-
taan. Nyt kohdistuu arvostelu jo sitäkin kohtaan. K r i s t i l l i -
n e n k a n s a l l i n e n p u o l u e o n k u i t e n k i n e -
d e l l e e n p e r u s t u s l a i l l i s e n m o n a r k i a n
k a n n a l l a , k u n s i t ä v a s t o i n " r a u t a k a a r t i t " o v a t ,
j o s e i p a r a n n u s t a a i k a a n s a a d a , v a l m i i -
t a t e k e m ä ä n l o p u n s e k ä e d u s k u n n a s t a
e t t ä k u n i n g a s v a l l a s t a . Nykyinen ulkoministeri
MICESCU, joka on tunnettu asianajaja, kuului ennen rautakaarteihin,

mutta erosi niistä puoli vuotta sitten, koska tämä ryhmä oli hänestä liian vähän kuningasmielinen. Hän liittyi silloin kansalliseen kristilliseen puolueeseen. Sitä, joka on lukenut Rumaniaa koskevat raporttini, ei voi ihmetyttää, jos väestö lopulta menettää kärsivällisyytensä ja rupeaa hakemaan uusia teitä terveytymisen aikaansaamiseksi. Valitettavasti ei parannuksen aikaansaaminen ole tällaisissa tapauksissa koskaan helposti saavutettavissa. Ei ole myöskään sanottu, että se aina on toteutettavissakaan niillä keinoin, joihin äärimmäisyyspuolueet ryhtyvät.

GOGA on ilmoittanut olevansa valmis luopumaan vallasta jos ei helmikuussa tapahtuvat vaalit antaisi hänelle enemmistöä. Tällä hetkellä on vielä mahdoton sanoa miten käy, sillä vaalitaistelu tulee epäilemättä hyvin kiivaaksi.

M i n i s t e r i :

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 14

ASIA:

Bukarestissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Edman

28/2 1938

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
13 / 152 Pal.	38.	
2/3-38	2	U
5	C14	

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 337/76.

Varsova SSA 28 P:NÄ helmi KUUTA 19 38.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 2.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen Ulko-
asiainministeriölle Bukarestin lähetystön raportin n:o 2:

"Rumaniassa toimeenpantu vallankaappaus" /siv. 1 - 7/ seitsemä-
nätoista kappaleena.

V. J. Linn

BUKARESTISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Varsova ssa 28 p:nä helmi kuuta 1938.

13 157 Pal. 58.

Asia: Rumaniassa toimeenpantu
vallankaappaus.

2/3-58	5	157
5	C14	

Niinkuin tunnettu, on Rumanian uusi hallitusmuoto hyväksytty kansanäänestyksellä t.k. 24 päivänä. Liehuvin lipuin soittokunnat etunenässä ovat miljoonat henkilöt marssineet tai marssitettu vaaliuurnille antamaan hänensä maansa hallitusmuodon muuttamisen puolesta kuninkaan itsevaltiudeksi. Maassa voimaanpantu sotatila, maakuntien korkeimpien hallinnollisten virkamiesten korvaaminen sotilashenkilöillä, pakollinen, suullinen kansanäänestys sekä ankara kielto arvostella uutta hallitusmuotoehdotusta ovat kaikki seikkoja, jotka tekevät mahdolltomaksi ilman muuta sivuuttaa tämän uuden diktatuurin toteamalla, että kansa on vapaaehtoisesti luopunut itsensä määräämis-oikeudestaan kuninkaan hyväksi.

Edellisessä Rumaniaa koskevassa raportissani mainitsin, että natsionalistinen liike oli saanut suurta jalansijaa maassa, kun sitä vastoin entisten puolueiden vaikutus oli tuntuvasti vähentynyt. Aluksi oli GOGAn hallituksen tarkoituksena koettaa neuvottelujen avulla hankkia itselleen enemmistö eduskunnassa. Kun kuitenkin näytti siltä, että natsionalistinen suunta yhä enemmän vahvistui, päättivät GOGA ja hänen puoluelaisensa käyttää suotuisaksi kuvittelemaansa tilaisuutta hyväkseen ja panna toimeen uudet vaalit.

17

Vrt. Bukarestin lähetystön raportti n:o 1, 15.I.1938.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tämä oli kuitenkin erehdys, sillä osottautui ennen pitkää, ettei GOGAN ryhmä vaan rautakaartit tulisivat hyötymään vaaleista. Huomattessaan tämän teki hallitus toisen virheen. Saadakseen suurempaa kannatusta, päätti se käyttää vaalivalittinaan häikäilemätöntä antisemitismiä. Hallituksen kannattajat tai kannattajiksi itseään nimittävät henkilöt ryhtyivät usein suoranaisiin omavaltaisuuksiin yksityisiä henkilöitä kohtaan. Sattui tapauksia, jolloin juutalaisia piestiin ja heiltä kiristettiin rahoja. Tähän tekivät itsensä syyppäiksi ennen kaikkea tunnetun antisemitistin ministeri CUZAN hengenheimolaiset. Sen sijaan että viranomaiset olisivat lujalla kädellä hillinneet tällaisia omavaltaisuuksia, antoivat he niiden jatkua ja selittivät ryhtyvänsä toimenpiteisiin vasta vaalien jälkeen. Estääkseen rautakaartia voimakkaasti osallistumasta vaalitoimintaan, kiellettiin sen jäseniltä oikeus liikkua autolla maaseudulla toisesta maakunnasta toiseen. Hallituksen antamaa kieltoa pitää erikoista puolueunivormua noudattivat kyllä rautakaartien jäsenet kun sitävastoin hallituksen omat miehet, joille myöskin oli toimitettu jonkunlainen univormu, eivät katsoneet kiellon koskevan itseään.

Seurauksena oli yleinen tyytymättömyys. Kävi yhä selvemmäksi, ettei GOGAN verrattain pieni ryhmä mitenkään voisi saavuttaa tarvittavia 40 % kaikista äänistä saadakseen lain mukaiset 50% edustajapaikoista ja sitäpaitsi 40 % jällellä olevista.

Puolan Bukarestissa oleva lähettäjä ARCISZEWSKI, joka on ollut Varsovassa selostamassa hallitukselleen sikäläistä tilannetta, on antanut minulle erinäisiä mielenkiintoisia tietoja rautakaartien toiminnasta, joilla hänen mukeansa on suunnaton kannatus väestön keskuudessa. Niiden johtajana on eräs CODREANU niminen henkilö, yliopistosivistyksen saanut rumonialaisen talonpojan poika, lujaluontoinen ja kaikesta päättäen harvinaisella organisatiokyvyllä varustettu mies. Niinkuin jo ennen olen huomauttanut, on rautakaartien perustamisen syynä olleet maan hallinnos-

sa ja kaikilla julkisen elämän aloilla vallitsevat väärinkäytökset. Rautakaartien tarkoituksena on säälimättömällä ankaruudella tehdä loppu niistä. Voidaan tavallaan sanoa, että tässä on kysymys eräänlaisesta fascistisesta liikkeestä, mutta sen syyt ja perusta ovat puhtaasti kotaisia rumonialaisia. Levittääkseen vaikutusvaltaansa on CODREANU vuosikausien kuluessa tehnyt hiljaista, sitkeätä työtä. Kaartiin kuuluu n.m. noin parisen sataatuhatta jo 3 vuotta siinä ollutta varsinaista "vannotettua" jäsentä, jotka ovat kokonaan antautuneet liikkeensä palvelukseen. Kommunisteilta ottamaansa solutussysteemiä käyttäen on liike vähitellen saanut jalansijaa kaikissa piireissä, sekä varsinaisen kansan että sivistyneistön keskuudessa. Nämä valan tehneet henkilöt elävät vaatimattomasti ja koettavat ulkonaisella esiintymiselläänkin vaikuttaa ympäristöönsä. He lähtevät usein joukoissa maaseudulle ja ryhtyvät rakentamaan siellä tarvittavia kouluja, sairashuoneita y.m. yleishyödyllisiä rakennuksia. Itselleen he eivät vaatineet mitään palkkaa, vaan tyytyivät syömään talonpoikien vaatimatonta ruokaa ja elämään heidän tapaansa. Työhön mennessään ja sieltä palatessaan lauloivat he isänmaallisia lauluja. Seurauksena oli, että yhä suurempia joukkoja kokoontui katselemaan heidän työtään. Laulut tulivat tunnetuiksi ja ennen pitkää koko paikkakunnan oli vallannut eräänlainen mystillinen pyrkimys tehdä hyvää ja hyödyttää kotiseutua. Viime aikoina viranomaiset olivat usein ryhtyneet vastatoimenpiteisiin tätä liikettä vastaan. Milloin rautakaartien jäseniä oli suljettu vankilaan, olivat he nurkumatta alistuneet ja selittäneet, että "oikean rumonialaisen" on alistuttava ja voitava kuollakin jos se isänmaan edun vuoksi on välttämätöntä. Jokainen väkivallanteke rautakaartin jäseniä vastaan oli täten aiheuttanut liikkeen yhä suurempaa levenemistä. Kun pääministeri DUCA aikoinaan TITULESCUN vaati-

muksesta kielsi rautakaartit, ampuivat eräät kaartilaiset hänet.^{1/}
 CODREANULLA ei liene ollut mitään asian kanssa tekemistä. Kun ei kaartien toiminnassa ollut mitään lainvastaista, ei kieltoa voitu pitää kauan voimassa. Lembergissä oleva kunniakonsulimme CSALA, jolla on liikeasioita ja muitakin suhteita Rumaniaan, on kertonut minulle, että hänen lukuisien tuttaviensa kautta saamansa käsitys CODREANUSTA on, että tämä on yksi maan rehellisimmistä miehistä.

Kun kuningas tuli vakuutetuksi siitä, ettei GOGALLA ollut mitään mahdollisuuksia saada enemmistöä, päätti hän estää rautakaartien vaikutuksen maan asioihin vallankaappauksen avulla. Ulkomaalaisissa lehdissä olleet tiedot, että GOGAN hallituksen ero olisi johtunut Englannin ja Ranskan hallitusten painostuksesta ja ulkomaalaisten juutalaisten pankkien vaatimuksesta, eivät ole oikeita. Totta on, että edellämainittujen maiden Bukarestissa olevat edustajat tekivät huomautuksia hallituksen osottaman laimeuden johdosta hillitä juutalaisvastaisia levottomuuksia, mutta nämä huomautukset tapahtuivat ystävällisessä muodossa, eivätkä luonnollisesti olisi voineet aiheuttaa vallankaappausta. Lienee ollut niin, että kuningas saadakseen kannatusta vallankaappaushankkeelle myöskin oli viitannut ulkomaalla vallitsevaan tyytymättömyyteen. On kuitenkin itsestään selvää, että olisi ollut helppo muullakin tavalla hillitä muutamia tuhansia metelöitsijöitä. Rautakaartien valta olisi ainakin yhtä vaarallinen vallassa oleville luokille kuin kuninkaalle. Useimmat entiset pääministerit olivat valmiita myötävaikuttamaan vallankaappauksen toimeenpanemisessa. Kun useat papitkin kannattavat rautakaarteja, nimettiin kirkon korkein päämies, metropoliitta MIRON CRISTEA pääministeriksi, jotta täten kirkonkin arvovaltaa voitaisiin käyttää uhkaavaa talonpoikaissiikettä vastaan - sillä sitä se oikeastaan on. Hallitus laati

1/

uskettain Rumaniaassa ollessaan TITULESCU kielsi osallisuutensa hajottamispäätökseen. Kun kaikki hänen entiset hallitustoverinsa julkaisivat omalla nimellään varustetun vastineen, jossa he osottivat, ettei hän puhunut totta, lähti TITULESCU seuraavana päivänä maasta, eikä ole senjälkeen uskaltanut palata sinne.

kuninkaan johdolla uuden hallitusmuodon, joka päätettiin jättää kansan hyväksyttäväksi. Kaikki 30 vuotta täyttäneet äänioikeutetut olivat v e l v o l l i s i a äänestämään ja suullisesti ilmoittamaan hyväksyvätkö vai ei uuden hallitusmuodon. Tuloksena oli, että se hyväksyttiin melkein yksimielisesti. Osaksi tähän epäilemättä vaikutti yleinen tyytymättömyys puoluevaltaa vastaan, josta nyt ilmoitettiin päästävän, osaksi arvattavasti viranomaisten harjoittama painostuskin äänestäjiä kohtaan, joiden oli suullisesti ilmoitettava suhtautumisensa hallituksen tekemään ehdotukseen. Huomattava on sitäpaitsi, ettei ehdotuksen minkäänlainen arvosteleminen ollut sallittu.

Lehdissä olleiden tietojen mukaan selostan tässä lyhyesti hallitusmuodon määräyksiä. Lainsäädäntävaltaa käyttää kuningas kansaneduskunnan välityksellä. Kuninkaalla on oikeus vahvistaa lait tai olla vahvistamatta niitä. A l o t e o i k e u s l a i n s ä ä d ä n n ö s s ä k u u l u u k u n i n k a a l l e. Kuningas kutsuu eduskunnan vähintään kerran vuodessa koolle, mutta hallitusmuodossa ei ole määrätty mitään istuntokauden kestämisaajasta. Istuntojen väliajoilla k u n i n g a s v o i a n t a a k a i k k i a a s i o i t a k o s k e v i a a s e t u k s i a, j o i l l a o n l a i n v o i m a. Ne jätetään myöhemmin eduskunnan hyväksyttäväksi. Kuningas julistaa sodan, tekee rauhan ja solmii kaikkia asioita koskevia sopimuksia, jotka jätetään eduskunnan hyväksyttäväksi. Toimeenpanevanvallan käyttö kuuluu samoin kuninkaalle, ja m i n i s t e r i o v a t v a s t u u n a l a i s i a a i n o a s t a a n h ä n e l l e. Kuningas on täten jotenkin itsevaltiast ja määrää itse asioista oman mielensä mukaan.

Hallitusmuodon muuttamista tarkoittavien ehdotusten suullinen ja kirjallinen esittäminen on k i e l l e t t y. Samoin on kielletty ehdotusten tekeminen, jotka tarkoittavat omaisuuden jakoa. Luokkataistelua tarkoittava propaganda on myöskin kielletty. Papit eivät saa ottaa va-

laa muissa kuin lain edellyttämissä tarkoituksissa /kohdistaa rautakaarteja vastaan/. Eduskuntaan valittaessa äänestys on salainen ja pakollinen. Jokaisesta vaalipiiristä valitaan yksi edustaja edustajakamariin kuudeksi vuodeksi. Valituksi voi tulla ainoastaan henkilö, joka harjoittaa jotain ammattia. Senaattorien toimikausu kestää 9 vuotta. Niistä kuningas nimittää puolet. Valamiehistöt tuomioistuimissa lakkautetaan.

Luultavaa on, että jollei onnistuta poistamaan väärinkäytöksiä, odottaa Rumaniaa vielä monet sisäiset häiriöt. Talonpoikaiskansallisen puolueen ent. pääministeri MANIU samoinkuin GOGAKIN, kieltäytyivät myötävaikuttamasta vallankaappaukseen. CODREANU on tosintotellut kuninkaan käskyä ja julistanut rautakaartinsa hajoitetuiksi, mutta ei ole luultavaa, että sellainen kansallinen liike, joka kaikkesta päättäen nyt on vallannut virkakunnan ja vallassaolevien luokkien vääryyksiä kauan kärsineen väestön, ilman muuta voisi lakata. ARCISZEWSKI sanoi minulle, että maassa voidaan tuskin enää löytää ainoatakaan asianajajaa, joka ei olisi rautakaartilainen. Asianajajat tuntevat paraiten tuomioistuimissa ja virastoissa vallitsevat olot. Kuningas tulee epäilemättä parhaansa mukaan koettamaan poistaa epäkohtia. Virkamiesten erottamattomuus on myöskin lakkautettu. Tähän asti on ollut tapana, että jokainen uusi hallitus on tuonut mukanaan 10.000 ä 12.000 uutta virkamiestä, joten näiden yhteinen lukumäärä nykyään on 300.000. Luulen, että kuninkaalla olisi ollut mahdollisuus asettua kansanliikkeen etunenään. Hän on valinnut toisen tien ja rinnastanut etunsa tähän asti hallinneen yläluokan etujen kanssa. Ei voida kieltää, etteikö kuningas olisi taitavasti johtanut uhkaavan kansanliikkeen uuteen uomaan. Hän on käyttänyt hyväkseen yleistä tyytymättömyyttä oman valtansa laajentamiseen. Mutta yhtä varmaa on, että jollei odotettua parannusta aikaansaada, ei tyytymättömyys enää tule kohdistumaan yksinomaan kuninkaan neuvonantajiin ja virkamiehiin. Vallankaappaus

on joskus ennenkin vionyt vallankumoukseen. Tulevaisuus osottaa onko kuningas arvioinut aseman ja mahdollisuutensa oikein.

Ministeri:

V. J. Linnau

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 14

ASIA: _____

Bukarestissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Tolman

11/5 1938

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 711/180.

Varsova S S A 13 P: NÄ touko KUUTA 1938.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

12/157 Sal. 2-38
12/5-38 ?
5 C14
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 3.

Lähetystö toimittaa oheisena kunnioittaen Ulkoasiain-
ministeriölle ministeri Idmanin Bukarestista lähettämän
raportin n:o 3: "Pienen Ententen konferenssi" /siv. 1 - 5/
seitsemänätoista kappaleena.

v.a.Asiainhoitaja: *Taru Suontaus*

B U K A R E S T I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Bukarestissä 11 p:nä touko kuuta 19 38.

27 159 Pal. 3 - 38

17/5-38 ?

Asia: Pienen Ententen konferenssi.

5 CM

Toukokuun alkupuolella oli Pienen Ententen valtioilla tavanmu-
kainen kovät-konferenssinsa ennen Kansainliiton neuvoston kokousta.
Konferenssi pidettiin Sinaiassa, johon kaikki Bukarestissa olevat
vieraiden valtioiden edustajat olivat kutsutut konferenssin johdosta
tarjotuille juhlapäivällisille. Lähettiläillä oli täten tilaisuus pi-
kimmältään tavata myöskin Jugoslavian pää- ja ulkoministeriä STOJADI-
NOVITSHia ja Tshekkoslovakian ulkoministeriä KROFTAa.

Konferenssin johdosta julkaistussa virallisessa selostuksessa
mainitaan neuvottelujen tuloksina seuraavaa.

1. Englannin ja Italian välinen sopimus on erittäin tärkeä yleis-
sen rauhan kannalta ja on se omiaan antamaan rauhalle pysyväisen luon-
teen.

2. Unkarin kanssa käynnissä olevia neuvotteluja on jatkettava va-
kavassa toivossa päästä suotuisaan tulokseen.

3. Pieni Entente pysyy uskollisena Kansainliitolle, mutta sen
muodostavat kolme valtiota ovat arkoja kansallisesta suvereniteetis-
taan /restent jaloux de leur souveraineté nationale/.

4. Tonavan laaksossa muodostunut uusi asiaintila vaatii kaikkien
niiden valtioiden tarkkaavaista yhteistoimintaa, jotka tähän asti o-
vat osallistuneet tämän alueen kauppavaihtoon, jotta voitaisiin löy-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

tää sopivimmat ratkaisut.

5. Kaikkien viiden valtion välisiä kaupallisia suhteita on koettava edelleenkin kehittää.

Kysymyksen ollessa Kansainliitosta on omiaan kiinnittämään huomiota uskollisuustunnustukseen lisätty varaus, että valtiot ovat arkoja kansallisesta suvereniteetistaan.

Konferenssin tärkeimpiin asioihin kuuluivat Unkaria ja Tonavaa koskevat kysymykset. Niinkuin tunnettu, päätti Pieni Entente Sinaiassa vuosi sitten pitämässään kokouksessa ryhtyä neuvottelemaan Unkarin kanssa unkarilaisen vähemmistön aseman parantamisesta. Unkarin Bukarestissa oleva lähettiläs BARDOSSY määrättiin Unkarin puolesta neuvottelemaan Pienen Ententen valtioiden kanssa tästä kysymyksestä. Kuluksen vuoden aikana on neuvotteluja käyty m.m. Genèvessä. Mikäli BARDOSSY on minulle kertonut, ei asia ole laisinkaan edistynyt. Hänellä on käsitys, ettei ainakaan Rumanialla ja Jugoslaviolla ole halua antaa mitään sitoumuksia tässä suhteessa. BARDOSSY on minulle useilla esimerkeillä osottanut, että Rumania on viimeaikoina ryhtynyt toimenpiteisiin, jotka päinvastoin asettavat unkarilaisen vähemmistön vielä vaikeampaa asemaan kuin missä se oli ennen. Niin on esim. Klausenburgin kaupungissa, jossa on vuosisatoja vanha unkarilainen väestö, joka vieläkin muodostaa lähemmäs puolet kaupungin asukkaista, annettu määräys, että kaikkien kauppapuotien kylttien on oltava rumaniankielisiä ja myyjien on aina käytettävä rumaniankieltä. Kaupunkiin elintarpeita myytäväksi tuovien unkarilaisten on myöskin käytettävä kaupanteossaan rumaniankieltä. Onpa menty niinkin pitkälle, että on määrätty, että yksityisten henkilöiden, joilla on puhelin, on aina puhelinta käyttäessään esitettävä itsensä rumaniankielellä. Kävisi liian pitkäksi jatkaa esimerkkien luettelemista, mutta osottavathan nämäkin tapaukset, ettei todellisuus valitettavasti ole sopuoinnussa kauniitten päätös-

lauselmien kanssa.

Olen myöskin keskustellut tästä asiasta Englannin lähettilään Sir Reginald HOAREN kanssa, joka on vahvistanut oikeaksi sen, mitä BARDOSSY on kertonut minulle.

Nyt päättynyt Sinaian konferenssi ei ole mitenkään vienyt eteenpäin tämän kysymyksen ratkaisua. STOJADINOVITSH, jonka kanssa keskustelin päivällisen jälkeen, sanoi minulle, että on hyvin vaikeata sopia yhteisestä menettelystä, jota kaikki kolme valtiota noudattaisivat unkarilaiseen vähemmistöön nähden. Mitä esim. Jugoslaviaan tulee, on se hänen mielestään jo järjestänyt asiansa Unkarin kanssa, joten kysymys ei siellä ole erikoisen tärkeä. BARDOSSY on maininnut minulle keskustelustaan KROFTAN kanssa. Hän oli huomauttanut tälle, että Unkarissa odotetaan, että unkarilaiset asetetaan samaan asemaan kuin saksalaiset. Jos siis viimeainitut saavat autonomian, olisi se annettava unkarilaisillekin. KROFTA oli tähän vastannut, ettei saksalaisille anneta mitään autonomiaa, joten unkarilaisetkaan eivät saa sitä.

Kun Italian ministeri SOLA oli se, joka vuosi sitten teki aloitteen Pienen Ententen ja Unkarin välisten suhteitten parantamiseksi, olen keskustellut hänenkin kanssaan tästä kysymyksestä. SOLA arveli, että yhtenä syynä, minkä vuoksi Rumania nykyään näyttää päinvastoin koventavan unkarilaisten kohtelua, voi olla sekin, ettei se usko, että olisi mahdollista saada aikaan sovintoa Unkarin kanssa. SOLA ei myöskään tuntunut kovin optimistiselta. Keskustellessa rumaniaalaisten viranomaisten kanssa tästä kysymyksestä antavat nämä välttäviä vastauksia ja syyttävät paikallisia viranomaisia.

Toinen mainitsemani asia, josta konferenssissa m.m. neuvoteltiin, oli Tonavan kysymys. Niinkuin tunnettu on Tonava ollut n.s. kansainvälinen joki, jonka hallinto on sijainnut Wienissä. Kun Saksa ei tunnusta alueellaan kansainvälisiä jokia, ei Tonavan komissioni voi jäädä

Wieniin. Pienen Ententen konferenssissa on suunniteltu sen muuttamista Belgradiin. Saksa olisi ollut valmis sopimaan joen hallinnosta ranta-
valtioiden kanssa. Englanti, Ranska ja Italia ovat kuitenkin halunneet
säilyttää paikkansa Tonavan kommissionissa, joten sitä ei tulla lak-
kauttamaan.

On luonnollista, että konferenssissa myöskin käsiteltiin asioi-
ta, joista ei mainita virallisessa ohjelmassa. Ministeri KROFTA oli ot-
tanut esille kysymyksen Tshekkoslovakian vähemmistöistä, ja olisi il-
meisesti halunnut, että Rumania ja Jugoslavia olisivat lausuneet käsi-
tyksensä asiasta. Nämä olisivat täten joutuneet jossain määrin sido-
tuiksi, jos olisi myöhemmin osottautunut, ettei Tshekkoslovakian halli-
tuksen onnistuisi suunnittelemallaan tavalla päästä sovintoon vähemmis-
töjensä kanssa. Sekä PETRESCU-COMNEN että STOJADINOVITSH ilmoittivat
kuitenkin heti, että tämä oli kysymys, joka koski yksinomaan Tshekko-
slovakiaa, joten sitä ei voitu käsitellä konferenssissa.

KROFTA oli myöskin - vaikkakin varovaisessa muodossa - koske-
tellut kysymystä siitä avusta, jota Rumanian ja Jugoslavian olisi an-
nettava, jos Tshekkoslovakia joutuisi sotaan Saksan ja ehkä muidenkin
valtioiden kanssa. Rumanian ja Jugoslavian taholta viitattiin Pienen
Ententen sopimukseen, jossa niiden velvollisuudet oli määritelty.
Avunannon mahdollisuus saattoi siis ainoastaan koskea sitä tapausta,
että Unkari ryhtyisi sotilaallisiin toimenpiteisiin Tshekkoslovakiaa
vastaan. Avunannon olisi siis myöskin rajoituttava sotilaallisiin toi-
menpiteisiin yksinomaan Unkaria vastaan. On luonnollista, ettei tällä-
läisessä ulkoministeriössä haluta antaa lähempiä tietoja tästä asias-
ta. Englannin ministeri on luottamuksellisesti kertonut minulle, että
hänen saamiensa tietojen mukaan Rumania olisi sitoutunut Saksan ja
Tshekkoslovakian välisen sodan sattuessa mobilisoimaan siltä varalta,
että Unkari ryhtyisi sotilaallisiin toimenpiteisiin Tshekkoslovakiaa

vastaan. Rumiassa toivotaan, että tällaisen mobilisation kautta es-
tetään Unkari osallistumasta sotaan.

Lisättäköön, että PETRESCU-COMNENin päivällisillä pitämä puhe
ja erittäinkin STOJADINOVITSHin vastauspuhe olivat sisällykseltään
vaatimattomampia kuin mitä tällaisissa tilaisuuksissa on totuttu kuu-
lemaan. COMNEN sanoi tosin katsovansa, ettei valtioiden välisen enten-
ten nimittäminen "pieneksi" laisinkaan vastannut sen osottamaa elin-
voimaisuutta ja tärkeyttä. Puheen ainoaksi positiiviseksi sisällyksek-
si jäi kuitenkin kehoitus, että jäsenvaltiot antaisivat kättä toisil-
leen ja naapureilleen rauhan ylläpitämiseksi. STOJADINOVITSHin puhees-
sa alleviivattiin, että liiton tehtävät perustuivat Pienen Ententen
sopimukseen. Keskustellessani päivällisen jälkeen KROFTAN kanssa ja
kysyessäni hänetä oliko hän tyytyväinen konferenssin töihin, vastasi
hän tyytyväisyytensä olevan "relatiivista". Eräs tšekäläinen diplomaat-
ti sanoikin, että konferenssi oli huomattava negatiivisuutensa vuoksi.

M i n i s t e r i : /-/ K. G. I d m a n.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C14

ASIA: _____

Bukarestissa olevan lähetystön rap. no 4.

Ministeri Jouan.

18/5 1938.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 742/188.

Varsova S S A 19 P: N Ä t o u k o K U U T A 19 38.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

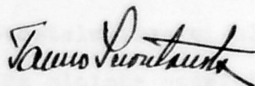
29 159 ka. 98
21/5.38
5 C14

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 4.

Lähetystö toimittaa oheisena kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle ministeri Idmanin Bukarestista lähettämän raportin n:o 4: "Kuninkaan diktatuuri" /siv. 1 - 3/ seitsemäntoista kappaleena.

v. a. Asiainhoitaja:

BUKARESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Bukarestissa 18 p:nä touko kuuta 1938.

29 159 he. 38
21/5.38
5 C14

Asia: Kuninkaan diktatuuri.

Kuningas CAROL on joku aika sitten voimaansaattamansa diktatuurin kautta joutunut hyvin eristettyyn asemaan. Kansallisen talonpoikaispuolueen entinen tunnettu johtaja MANIU ja hänen lähimmät ystävänsä olivat aluksi ainoat, jotka vastustivat uutta hallitusmuotoa, joka tosiasiallisesti teki kuninkaasta yksinvaltiaan. Nyt on kuitenkin käynyt niin, että kaikki puolueet ovat kuningasta vastaan. Voimaanpantu diktatuuri on niin ankara, ettei kellään enää ole oikeutta vapaasti lausua ajatuksiaan. Kaikki puolueet on kielletty. Poliitiikasta puhuminen ja hallituksen arvosteleminen ei ole sallittu.

Osoituksena vallitsevista oloista mainittakoon, että Bukarestin suurin hotelli Athénée Palace, jossa minäkin täällä ollessani aina olen asunut, on jo viiden viikon ajan ollut suljettuna "epasiisteyden" vuoksi. Kaikki tietävät, että varsinainen syy on se, ettei hotellin isäntä tahtonut poliisin vaatimuksesta sanoa irti MANIUTA, joka Bukarestissa ollessaan aina asui siellä. Toistaiseksi on epätoista saadaanko hotellia enää avata vai onko sen ensin vaihdettava omistajaa.

Niinkuin eräs entinen rumaanialainen ministeri sanoi minulle, ei Rumaniassa koskaan ennen koko sen itsenäisyyden aikana ole ollut sellaista järjestystä kuin nykyään. Kaikki korkeimmat hallinnolliset

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

virkamiehet on korvattu sotilashenkilöillä. Italian ministerin SOLAN minulle lausumat sanat ovat hyvin kuvaavia: "Minua ilahduttaa kaikki, mikä on kansanvallan vastaista, joten en tältä kannalta katsoen mitenkään tahdo arvostella kuninkaan toimenpiteitä, mutta jokaisen dik-
-kin
tatuurinkin takana tulee olla muuta kuin poliisivoima."

Kieltää ei siis voida, etteikö kuningas ainakin teoreettiselta kannalta katsoen olisi tehnyt itseään syypääksi vakavaan erehdykseen asettumalla kaikkia vastaan ja kieltämällä puolueet sekä vapaan kansalaistoiminnan. Hänellä itsellään ei myöskään näytä olevan mitään sellaista ohjelmaa, joka voisi koota yhteen maassa olevat luovat voimat. Tuntuu siltä niinkuin rauhan ja ulkonaisen järjestyksen ylläpitäminen olisi hallituksen varsinainen päämäärä. Niinkuin jo aikaisemmin olen Ministeriölle tiedoittanut, on kuninkaan tarkoituksena muodostaa eduskunnasta neuvoa antava korporatiivinen elin, jossa eri ammattiryhmät ovat edustettuina. Tämä on muuten tietääkseni juuri se, mihin rautakaartitkin ovat pyrkineet, jos osottautuisi, ettei nykyisellä tavalla kokoonpantu eduskunta kykene saamaan aikaan välttämättömiä uudistuksia.

Tällä tapaa henkilöitä, jotka arvelevat, että lopulta joudutaan vallankumoukseen. Tilannetta arvosteltaessa on mielestäni kuitenkin otettava huomioon, ettei armeija ole koskaan ottanut osaa politiikkaan ja että kuningas on tehnyt paljon sotilaiden hyväksi pitämällä huolta hyvistä kasarmeista y.m. Mahdollista on siis, että hän armeijan avulla voi säilyttää valtansa. Rumanialaisen luonne on pehmeä ja helposti taipuvainen, niin että se voi alistua paljooksellaiseen, mikä ei muualla olisi mahdollista. Kuningas voi tietysti myöskin vedota siihen, että entiset puolueet ovat huonosti hallinneet maata. Ottaessaan vallan itselleen on kuningas kuitenkin tehnyt itsensä samalla henkilökohtaisesti vastuunalaiseksi hallinnosta. Vali-

tettavasti ovat huonot tavat niin syvälle juurtuneita, ettei niitä voida poistaa kuninkaallisilla käskykirjeillä, vaan siinä vaaditaan paljon muutakin.

Näin ollen on vaikea varmuudella sanoa, miten olot kehittyvät. Joka tapauksessa näyttää siltä, niinkuin kuningas nyt olisi menettänyt sen kansansuosion, mitä hän vielä puoli vuotta sitten täällä käytössäni yleisesti nautti.

M i n i s t e r i : /-/ K. G. I d m a n.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C14.

ASIA: _____

Bukarestissa olevan lähetystön rap. n:o 5.

Ministeri Idman.

18/5 1938.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 748/189:

Varsova ssa 20 P:NÄ touko KUUTA 19 38.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 5.

Lähetystö toimittaa cheisena kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle ministeri Idmanin Bukarestista lähettämän raportin n:o 5: "Rumanian rautakaartit" /siv. 1 - 4/ seitsemänätoista kappaleena.

v. a. Asiainhoitaja:

Jouko Puurtinen

B U K A R E S T I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Bukarestissa 18 p:nä touko kuuta 1938.

Asia: Rumanian rautakaartit.

ULKOASIAIN:	
30 157 Jue. 38	38
22/5. 38	
5	CPY

Kun monin paikoin ulkomaalla näyttää olevan vallalla luulo, että Rumanian "rautakaartit" on Saksan järjestämä ja rahoittama liike, olen koettanut saada selvää asiasta.

Heti tänne tullessani huomasin, että Skandinavian maiden edustajilla oli se käsitys, joka minullakin on ollut, että nimittäin Rumania-ssa vallitsevat väärinkäytökset ovat aiheuttaneet tämän järjestön muodostumisen ja että se siis luonteeltaan on sisäinen rumanalainen liike.

Olen asettanut monivuotiselle tuttavalleni Englannin ministerille Sir Reginald HOARElle vastattavaksi seuraavat kaksi kysymystä: "Katsotteko, että liikkeen ovat aiheuttaneet sisäiset vai ulkonaiset syyt?" ja "Rahoitetaanko liikettä ulkomaalta, ennen kaikkea Saksasta käsin?". HOARE vastasi olevansa sitä mieltä, että liikkeen olivat aiheuttaneet Rumanian hallinnossa olevat lukuisat väärinkäytökset. Hän sanoi myöskin epäilevänsä, että rautakaartit saisivat rahavaroja ulkomaalta. Liikkeellähän on paljon kannattajia Rumania-ssa. Lehdissä levitellyt kertomukset suurista aselöydöistä y.m. ovat hänen mielestään myöskin hyvin epäilyttäviä, ainakin suuresti liioiteltuja.

Olen keskustellut tästä asiasta Saksan lähettilään FABRICIUKSEN KIN kanssa. FABRICIUS leimasi aivan mahdottomiksi huhut siitä, että

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muka Saksa rahoittaisi rautakaarteja. Hän kertoi, että kun kansallisen talonpoikaispuolueen johtaja MICHALAKE eräässä puheessaan oli esittänyt tällaisen väitteen, oli FABRICIUS mennyt hänen luokseen ja kysynyt mistä hänellä oli tietonsa. MICHALAKE kertoi hämillään saaneensa eräältä Müller nimiseltä henkilöltä Bessarabiassa, kirjeen, jossa tämä väitti Saksan antavan järjestölle rahoja ja aseita. FABRICIUKSEN kysymyksen johdosta tunsiko MICHALAKE Müllerin, vastasi hän kieltävästi. Huolimatta poliisin tutkimuksista, ei ole koskaan osotautunut mahdolliseksi löytää tällaista henkilöä. Kuningas oli kerran puhunut FABRICIUKSEN kanssa asiasta ja oli tama silloin käynyt Berliinissä ottamassa selvää siitä, olisiko mahdollisesti joku kansallissosialistinen yhdistys joskus toimittanut rahoja tänne. Kaikki huhut osotautuivat vääriksi. Kysyin vielä arveliko FABRICIUS, että kuningas ehkä sittenkin uskoisi, että Saksalla olisi jotain tekemistä rautakaartien kanssa. FABRICIUS vastasi olevansa vakuutettu siitä, ettei kuningas usko sitä. Kysymykseni johdosta onko kuninkaassa, joka kuuluu Hohenzollern-sukuun, huomattavissa harrastusta saksalaisuutta kohtaan, FABRICIUS vastasi myöntävästi. Kuningas oli esim. äskettäin kustantanut Frankfurtinopperan Bukarestissa antamat vierailunäytännöt.

Voitane siis katsoa, että rautakaarti-liike on luonnollisella tavalla saanut alkunsa siitä oikeutetusta tyytymättömyydestä, mikä väestön keskuudessa vallitsee. Pääministeri, metropoliitta Miron CRISTEA sanoi minulle myöskin, että liikkeen ovat aiheuttaneet hallinnossa olevat väärinkäytökset. Erittäinkin nuoriso on ollut valmis liittymään rautakaarteihin, joiden johtaja ei hänen mielestään ollut sopiva henkilö.

Olen voinut havaita, että täällä on olemassa verrattain laajalle levinnyt mielipide, jonka mukaan kuninkaan olisi pitänyt aset-

muka Saksa rahoittaisi rautakaarteja. Hän kertoi, että kun kansallisen talonpoikaispuolueen johtaja MICHALAKE eräässä puheessaan oli esittänyt tällaisen väitteen, oli FABRICIUS mennyt hänen luokseen ja kysynyt mistä hänellä oli tietonsa. MICHALAKE kertoi hämillään saaneensa eräältä Müller nimiseltä henkilöltä Bessarabiassa, kirjeen, jossa tämä väitti Saksan antavan järjestölle rahoja ja aseita. FABRICIUKSEN kysymyksen johdosta tunsiko MICHALAKE Müllerin, vastasi hän kieltävästi. Huolimatta poliisin tutkimuksista, ei ole koskaan osotautunut mahdolliseksi löytää tällaista henkilöä. Kuningas oli kerran puhunut FABRICIUKSEN kanssa asiasta ja oli tama silloin käynyt Berliinissä ottamassa selvää siitä, olisiko mahdollisesti joku kansallissosialistinen yhdistys joskus toimittanut rahoja tänne. Kaikki huhut osotautuivat vääriksi. Kysyin vielä arveliko FABRICIUS, että kuningas ehkä sittenkin uskoisi, että Saksalla olisi jotain tekemistä rautakaartien kanssa. FABRICIUS vastasi olevansa vakuutettu siitä, ettei kuningas usko sitä. Kysymykseni johdosta onko kuninkaassa, joka kuuluu Hohenzollern-sukuun, huomattavissa harrastusta saksalaisuutta kohtaan, FABRICIUS vastasi myöntävästi. Kuningas oli esim. äskettäin kustantanut Frankfurtinopperan Bukarestissa antamat vierailunäytännöt.

Voitane siis katsoa, että rautakaarti-liike on luonnollisella tavalla saanut alkunsa siitä oikeutetusta tyytymättömyydestä, mikä väestön keskuudessa vallitsee. Pääministeri, metropoliitta Miron CRISTEA sanoi minulle myöskin, että liikkeen ovat aiheuttaneet hallinnossa olevat väärinkäytökset. Erittäinkin nuoriso on ollut valmis liittymään rautakaarteihin, joiden johtaja ei hänen mielestään ollut sopiva henkilö.

Olen voinut havaita, että täällä on olemassa verrattain laajalle levinnyt mielipide, jonka mukaan kuninkaan olisi pitänyt aset-

tua uuden liikkeen johtoon ja yhdessä sen kanssa koettaa korjata val-
lalla olevia väärinkäytöksiä ja puutteita, joiden olemassaolon kaikki
tunnustavat. Liike ei ole antimonarkistinen, joten kuninkaan ei olisi
tarvinnut pelätä asemansa puolesta. Monella taholla valitetaan, ettei
käytetä valtion hyväksi sitä isänmaanrakkautta, johon liike pohjau-
tuu. Sen sijaan koetetaan nykyään kuninkaan voimaansaattaman dikta-
tuurin puolustamiseksi ja selittämiseksi kaikin tavoin mustata jär-
jestöä ja tehdä se epäilyksenalaiseksi kansan silmissä. Ulkopuolisen
on itse asiassa hyvin vaikeata päästä selville niiden syytösten oi-
keudenmukaisuudesta tai vääryydestä, joita rautakaarteja vastaan teh-
dään. Kävisi liian pitkäksi ruveta tässä yksityiskohtaisesti syventy-
mään kaikkiin syytöksiin.

Kun DUCAN hallitus muutamia vuosia sitten lakkautti rautakaar-
tit kumottiin päätös kuninkaan nimenomaisesta vaatimuksesta. Kunin-
kaalla oli silloin suurta myötätuntoa liikettä kohtaan. Hänen muut-
tuneeseen kantaansa vaikuttaa epäilemättä se, että liike on kasvanut
liian vahvaksi. Kuningas ei epäilemättä myöskään haluaisi CODREANUa
pääministeriksi, koska voisi helposti käydä niin, että tästä tulisi
jonkinlainen Mussolini.

Kun järjestö nyt on julistettu valtionvastaiseksi, on siitä
seurauksena, että on vangittu suuret joukot sen jäseniä. Vangittujen
joukossa on paljon ylioppilaita ja professorejakin, jotka on viety
keskitysleireihin. Ruotsin lähetystössä on minulle kerrottu, että
näitä pidellään pahoin ja koetetaan lyönneillä saada tunnustamaan
salahankkeita, joihin järjestön jäsenet olisivat tehneet itsensä syy-
päiksi. Yleinen myötätunto näyttää usein olevan vangittujen puolella.
Tiedän, että esim. eräs Rumanian ulkomaalla oleva lähettiläs, jonka
nimeä en tahdo mainita, antoi piilottaa Bukarestissa olevan talonsa
ullakolle ylioppilaita, joita poliisi koetti saada käsiinsä.

Kieltämätöntä on, että CODREANU nauttii maassa suosiota. Tästä on paraimpana todistuksensa se, että yli 400 asianajajaa lienee ilmoittautunut hänen puolustajakseen siitä huolimatta, että he täten tekevät itsensä epäilyttäviksi hallitusvallan silmissä. Kun olen jo eräässä aikaisemmassa Varsovasta lähettämässäni raportissa selostanut liikkeen toimintaa, en katso olevan syytä sitä tässä yhteydessä enää kosketella. Olen tavannut niitäkin, jotka uskovat, että kuningas lopulta joutuu niin suuriin vaikeuksiin, että hän tulee kääntymään rautakaartien puoleen ja tekemään sovinnon niiden kanssa. Mitä itseeni tulee, tunnen tšekäläisiä oloja liian vähän voidakseni mennä ennustamaan mitään tulevaisuuden suhteen. Olen ainoastaan selostanut täällä tekemiäni havaintoja.

Lisättäköön, että GOGAn hallitus käytti jyrkkää antisemitismia vaalivalttinaan rautakaarteja vastaan, mikä seikka osottanee, ettei liike, joka epäilemättä on natsionalistinen, kuitenkaan ole käyttänyt juutalaisvastaisuutta varsinaisena keinona kannatuksen saamiseksi.

M i n i s t e r i : /-/ K. G. I d m a n.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C14

ASIA: _____

Bukarestissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Tolman

Varsovassa 17/9 1938.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1217/330.

Varsova SSA 15 P.NÄ syys KUUTA 1938.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bukarestin lähetystön raportti n:o 6.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle Bukarestin lähetystön raportin n:o 6:
"Rumania ja nykyinen kriisi" /siv. 1 - 2/ kahdeksanatoista
kappaleena.

V. J. Linn

B U K A R E S T I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Varsova:ssa 15 p:nä syys kuuta 1938. 47 162 Lab. S. -38.

Asia: Rumania ja nykyinen kriisi.

129-38	2
5	C14

Niinkuin olen jo Ministeriölle sähkötietä ilmoittanut, ei lehdissä ollut tieto, että Saksa olisi tiedustellut Bukarestin hallituksesta sen suhtautumista sotaan, joka mahdollisesti syntyisi Saksan ja Tšekkoslovakian välillä, ole oikea.

Kun tieto tuntui hyvin vähän uskottavalta, olen kysynyt asiaa Rumanian suurlähettiläältä FRANSOVICILta, FRANSOVICI sanoi, että ulkoministeri BECK oli myöskin joku aika sitten kysynyt häneltä samaa asiaa. Suurlähettiläs oli sähköttänyt Rumanian ulkoasiainministerille, jonka vastaus kuului: "Tieto täysin perätön".

Ilman, että sitä kysyinkään, sanoi FRANSOVICI Rumanian aikovan sodan aikana pysyä puolueettomana.

Kysymykseeni tiesikö hän oliko Saksa ehkä Belgradissa tehnyt tällaisen kyselyn, FRANSOVICI vastasi, ettei hän ole tullut ottaneeksi selvää asiasta, mutta olevansa varma siitä, ettei sielläkään ole sitä tiedusteltu.

Olen eräessä Ministeriölle Itävallan Saksaan liittämisen jälkeen lähettämässäni tiedoituksessa ^{x/} lausunut käsityksenäni, etteivät Ranska ja Englanti ryhtyessään sotaan Saksaa vastaan tule saamaan liittolaisia Balkanin maista, joten en katso olevan syytä enää asiaa selvi-

x/
Vrt. Lähetytön raportti n:o 12, 29.3.1938.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tellä.

Virallinen rumonialainen tietotoimisto R a d o r on peruuttanut eräissä ulkomaalaisissa lehdissä olleet tiedot, että Rumania olisi suostunut siihen, että Neuvosto-Venäjä saisi lähettää lentokoneita ja sotatarvikkeita sen alueen kautta. FRANASOVICI vakuutti, ettei Venäjän taholta ole edes koskaan kysytty antaisiko Rumania suostumustaan tähän. Rumanian yleisesikunnan päällikön JONESCUn kesän alkupuolella käydessä Varsovassa oli neuvotteluja siitä, miten olisi vastustettava venäläisten joukkojen kulkemista Puolan ja Rumanian kautta. Tällöin oli myöskin sovittu "konsultatiivisesta yhteistyöstä" tämän tapauksen varalta.^{x/}

M i n i s t e r i :

K. J. Linnau

x/

Vrt. Lähetystön raportti n:o 19, 11.6.1938.